

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
КАФЕДРА ХОРОВОГО ТА ОПЕРНО-СИМФОНІЧНОГО ДИРИГУВАННЯ

ЗМІННІ ПІСНЕСПВИ В БОГОСЛУЖБОВІЙ СПІВОЧІЙ ПРАКТИЦІ

Методичні рекомендації

до виконання самостійної роботи

з вибіркової дисципліни

«Практикум із церковного співу»

для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівнів вищої освіти

спеціальності 025 «Музичне мистецтво»

галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

спеціальності В5 «Музичне мистецтво»

галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Харків, 2026

УДК 783.6

Друкується за рішенням Вченої ради Харківського національного університету імені І.П. Котляревського (Протокол №6 від 29 січня 2026)

Змінні піснеспіви в богослужбовій співочій практиці: метод. рек. до виконання самостійної роботи з дисципліни «Практикум із церковного співу» для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівнів вищої освіти спеціальності 025 «Музичне мистецтво», галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності В5 «Музичне мистецтво», галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» / уклад. О. М. Яструб; Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків, 2026, 53 с.

Укладач:

Яструб Олена Миколаївна – доктор філософії, старший викладач кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування.

Рецензенти:

Воскобойнікова Ю. В. – завідувачка кафедри хорового диригування та академічного співу Харківської державної академії культури, доктор мистецтвознавства.

Михайлова Н. М. – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Методичні рекомендації висвітлюють теоретичні та практичні аспекти виконання змінних піснеспівів у богослужбовій співочій практиці та спрямовані на вдосконалення самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового / освітньо-творчого) рівнів вищої освіти з вибіркової дисципліни «Практикум із церковного співу». У роботі подано зразки церковних піснеспівів, що найчастіше використовуються у богослужіннях Всенічного бдіння та Божественної Літургії, а також рекомендації щодо їх практичного опанування.

Методичні рекомендації розглянуто та схвалено на засіданні науково-методичної ради ХНУМ, протокол № від 2026 року.

© Яструб О. М., 2026

© Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, 2026

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Змінні піснеспіви в церковній традиції.....	5
2. Зasadничі принципи практичного засвоєння богослужбових жанрів.....	9
3. Стихіра «Господі, воззвах», псалом «Бог Господь», тропар та кондак воскресний, ірмоси воскресного канону як змінні піснеспіви в системі осьмогласся.....	14
4. Словник окремих богослужбових термінів та понять.....	48
5. Список рекомендованих джерел.....	50

ВСТУП

Церковно-співоча традиція є наріжним каменем у понад тисячолітній історії музичної культури. І нині, у XXI столітті, духовний спів засвідчує свою місію в культуротворчих процесах як втілення усталених ціннісних орієнтирів.

Тематика методичних рекомендацій «Змінні піснеспіви в богослужбовій співочій практиці» є складовою тем (2, 3, 4, 5, 6, 7, 8) робочої програми вибіркової дисципліни «Практикум із церковного співу» та спрямована на поглиблення знань, пов'язаних із специфікою церковного співу, принципами побудови системи осьмогласся, особливостями виконання змінних піснеспівів різних традицій (зокрема знаменного, Києво-Печерського, грецького та болгарського розспівів).

Метою методичних рекомендацій є знайомство здобувачів освіти з жанрами та формами богослужбового співу, зокрема з системою осьмогласся, практичне опанування вокально-хоровою специфікою виконання змінних піснеспівів.

Реалізація означеної мети передбачає розвиток умінь узагальнювати музично-теоретичні підходи до осмислення церковного хорового мистецтва, свідомо використовувати фахову термінологію в богослужбовій практиці, координувати спів партій із внутрішнім слухом, утримувати ладові устої та мелодію на заданому висотному рівні, а також удосконалювати виконавські навички в межах завдань дисципліни «Практикум із церковного співу».

Матеріалом даної роботи обрано змінні піснеспіви восьми гласів, а саме: стихіра «Господи, воззвах», псалом «Бог Господь», тропарі та кондаки воскресні, ірмоси воскресного канону.

Необхідно підкреслити, що осьмогласся включає розподіл на вісім мелодичних груп співу (гласів). В запропонованих методичних рекомендаціях здобувачі світи ознайомляться з *окремими типами* восьми гласів. Структура роботи ґрунтується на принципі поетапного опанування навчального матеріалу:

від теоретичних настанов на початку до практичних порад (з точки зору особливостей співу змінних піснеспівів під час богослужіння), запропонованих питань для самоконтролю та завдань. Надані в методичних рекомендаціях музичні приклади структуровані за системою восьми гласів та містять вербальний текст і мелодичну структуру кожного із піснеспівів. Словник окремих богослужбових термінів та понять покликаний прояснити для здобувачів освіти їх значення в контексті церковної співочої традиції.

1. Змінні піснеспіви в церковній традиції

В православній східнохристиянській богослужбовій традиції архетиповою формою є спів *a cappella*, для якого характерною є монодична співоча традиція.

Спираючись на історичну періодизацію, в добу середньовіччя в традиції православної Церкви панівним був спів, втілений у православній монодії. Як відомо, монодія – це одноголосний спів, що становить найдавніший пласт церковної співочої культури, успадкований із Візантії, представлений *співом з ісоном*. У добу раннього бароко поруч із монодією функціонував багатоголосний, так званий, *строчний спів* як рання форма церковного партесного багатоголосся (кінець XVI століття). Його особливістю було звучання панівної мелодії у середньому голосі (та дуже рідко у нижньому). Пізніше духовний спів став виразником партесного стилю.

Осьмогласся як засадничий принцип організації духовного співу в богослужбовій традиції сформувалось у довершену систему преподобним Іоанном Дамаскіним – найвидатнішим церковним гимнографом за весь тисячолітній період розквіту Візантії. Існує розподіл системи *осьмогласся* на дві групи по чотири гласи. Головними (автентичними) є перші чотири, похідними (плагальними) – другі чотири гласи. Опановуючи *окремі типи* восьми гласів (*стихірний, тропарний, ірмологічний*), в рамках даної роботи надамо стислу

характеристику богослужбових жанрів річного циклу: стихіри, тропаря та кондака, канону.

Окремо звернемо увагу на визначенні *стихіри*. Етимон (значення слова) походить з грецької мови (*στιχηρὰ* віршований рядок), що вказує на строфу різного змісту та обсягу, що будується із 8- 12 рядків-фраз. Стихіри, в яких закладені глибинні богословські змісти, вважають важливим гімнографічним матеріалом, де проходить основна тема дня чи події свята, може характеризуватися життє святого. Принагідно наголосимо, що гімнографія¹ (від грец. *hymnos* – гімн, *grapho* – пишу) – це корпус богослужбових піснеспівів, зафіксованих у богослужбових книгах, складається з трьох основних складових (славильні, прохальні та покайні піснеспіви).

Тексти стихір знаходяться в богослужбових книгах (Октоїх, Мінея чи Тріодь) та виконуються переважно на мелодії силабічної та силабічно-невматичної побудови, із деякими особливостями мелізматичного принципу.

Стихіри розподіляються на п'ять груп:

- стихіри на Господи воззвах;
- стихіри на стиховні;
- стихіри на хвалітех;
- стихіри на літії;
- стихіри блаженні.

Наведемо приклад стихіри Різдва Христового гласу шостого, яка виконується після читання Євангелія (на Утрени). У самому змісті розкриваються основні події свята, що має відбутися: сьогодні приймає Вифлеєм Того, Хто сидить вічно поряд із Отцем; сьогодні Ангели Немовля боголіпно славословлять.

---

¹ Насьогодні в українській музичній науці, зокрема медієвістиці, співіснує функціонування даного поняття у двох варіантах правопису: гімнографія і гімнографія. У даній роботі ми спираємось на усталений правопис поняття гімнографія у дослідженнях Ю. Ясиновського, О. Цалай-Якименко та інших дослідників церковного співу.

Зразок різдвяної стихіри «Слава в вишніх Богу» церковнослов'янською мовою³

Стихіра, глас 6:

Слава в вишніх Богу, і на землі мир,
днесь восприємлет Віфлєм Сідаючого
присно со Отцем, днесь Ангели
Младенца рожденного боголипно
славословят: слава в вишніх Богу, і на
землі мир, в чоловіцях благоволеніє².

Одним із найдавніших церковних піснеспівів, з якого історично розпочала свій відлік християнська гимнографія, іменують *тропар* та, відповідно, *кондак* як його продовження, що висвітлює основну тему в історичному контексті.

Тропар (з грец. *τροπάριον* – переможний знак, лад) – це короткий піснеспів, що складений на честь свята чи святого, найчастіше зустрічаючись в річному колі богослужінь. Означений жанр є своєрідним вітанням у співочій формі та відіграє функцію «духовного камертона», налаштовуючи віруючих на події свята чи діяння святого, які церква вшановує у відповідний день. Якщо тропар є славослівною гимнографічною формою, кондак (з грец. *κοντάκιον* – короткий) розкриває його богословський зміст. Одним із прикладів наведемо зразок тропаря Христового Воскресіння, в якому розкривається перемога Ісуса Христа над Смертю, а кондак окреслює подію як Спаситель зруйнувавши пекло, дарував Вічне життя через Воскресіння:

² Усі тексти богослужбових піснеспівів церковнослов'янською мовою в даній праці для зручності подано в українському правописі.

³ Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України). URL: https://cdiak.archives.gov.ua/ab_2017_01_06.php

Тропар, глас 5

Христос воскрес из мёртвих, /
смертію смерть поправ / і сущим во
гробіх живёт даровав.

Кондак, глас 8

Аще і во гроб снизшёл еси,
Безсмертне, / но адову разрушил еси силу
/ і воскресл еси яко побідитель, Христэ
Бже, / женам мироносицам віщавий:
радуйтеся! / і Твоім Апостолом мир
даруй, / падшим подай воскресение.

Можна дійти висновку, що в самому змісті богослужбових піснеспівів важлива суть події, а не сама дата. Зв'язок жанру тропаря та кондака у такий спосіб є безпрецедентним.

Досягнувши розквіту пов'язаного із духовною життєтворчістю преп. Романа Сладкопівця (перша пол. VI ст.), жанр кондака у VIII ст. поступається канону, який дослідники відносять до циклічної форми. Канон (з грец. κανών – правило) виконується на ранішньому богослужінні та складається із 9 пісень. 3 точки зору структури побудований за відповідним правилом, а саме – одним віршованим розміром, що складає одне ціле.

Кожна піснь канону складається з ірмоса (з грец. *εἰρμός* – зв'язок), тропарів та катавасії (з грец. *καταβασία* – сходжу вниз). Тропарі, які слідують за ірмосом, підпорядковуються ірмосу за обсягом та за наспівом.

Загальна структура канону

Ірмос 1-ї пісні	Ірмос 7-ї пісні
Ірмос 3-ї пісні Мала єктенія	Ірмос 8-ї пісні
Ірмос 4-ї пісні	«Честнійшую Херувим»
Ірмос 5-ї пісні	Ірмос 9-ї пісні
Ірмос 6-ї пісні Мала єктенія, кондак та ікос (якщо присутній)	Мала єктенія (після катавасії)

Питання для самоконтролю:

1. Що таке система осьмогласся?
2. Які змінні піснеспіви відносяться до богослужбових жанрів?
3. У чому полягає різниця між тропарем та кондаком?
4. Що таке стихіра?
5. Яка структура канону?

2. Засадничі принципи практичного засвоєння богослужбових жанрів

Для розуміння семантики змінних піснеспівів, доцільно зосередити увагу на питомих якостях духовного співу.

Молитовність як сутність духовного співу забезпечує спосіб спілкування людини у молитовному передстоянні на богослужінні – Богоспількуванні (Яструб, 2024: 33). Сучасний дослідник і практик церковного співу Д. Болгарський наголошує, що «ми храми, і ми повинні зазвучати, ми повинні по-новому почати співати, тому що до Господа один шлях – це гимн» (2020а).

Слово, озвучене через музичну інтонацію відображає «духовну вертикаль», єдність людського розуму та душі (=серця) з небесним порядком, що супроводжується молитвословієм. Тож поняття логоса та музичної інтонації існують в синкретичній єдності та складають основу співу *a cappella* як іманентної властивості духовного співу (Яструб, 2024: 35). Відтак, за інтонацією, яку ми чуємо, існує духовний сенс на рівні духовно-змістовного резонансу, за Д. Болгарським (2020с). Логос як Істина втілюється в перших словах Євангелія від Іоанна: «*На початку було Слово, і Слово було в Бога, і Слово було Бог*» (Іоан. 1.1: 18). Отже, засаднича якість та значення духовного співу – втілення Бога-Слова.

Духовний спів, що сам по собі є *богословієм у звуці*, передбачає залежність від богослужбового віровчення (розкритого церковними учителями на основі особистого досвіду Богоспількування). Таким чином, духовний спів у системі богослужбового чину є втіленням молитовного звернення.

Саме церковний спів об'єднує драматургію всього богослужбового чину, тонкощі якого обумовлені звуковою акустикою купольних храмів, а його мелодика співзвучна з іконописною творчістю і храмовим стінописом. Більше того, богослужбовий спів пов'язаний із церковним читанням, інтонації якого постали основою піснеспівів силабічної структури.

Констатовано, що мова православного богослужіння впродовж століть не піддавалась змінам, залишаючись виключно богослужбовою, як, приміром, церковнослов'янська на теренах слов'янських держав (у цьому контексті зверніть увагу на етимон «церковно-слов'янська» мова). На сьогодні побутують різні національні різновиди вимови церковнослов'янської мови, що іменуються редакціями чи ізводами. Серед них: болгарський, сербський, словацький, київський (український) ізводи. Відтак, проблема опанування силабічним принципом співу у єдності з вірною вимовою церковнослов'янського тексту вимагає прицільної уваги.

Наголосимо на значенні церковнослов'янської мови, яка є семантично обумовленою. Наприклад, окремі слова молитви недільної стихіри «*Господи, воззвах к Тебі, услиши мя*» (Пс. 140) відіграють богословську суть: *воззвах* – взивати до Господа від усього серця; *вонми* – почути та зрозуміти; *ісправі* – усунути життєві негаразди та виправити їх; молитовне звернення з *воздєсянієм рук* – як знак духовного болю та старанного моління (Московчук, 2010). Тож врахування семантичної обумовленості тексту піснеспівів має методичну доцільність під час практичного опанування здобувачами богослужбових жанрів.

Для набуття практичних навичок виконання тематичного матеріалу в контексті запропонованої проблематики надаємо *методичні рекомендації*.

Опанування змінних богослужбових піснеспівів у виконавській площині з точки зору метро-ритміки як визначального фактора монодії є одним із першочергових завдань практикуму. Відомо, що типовою особливістю монодичної традиції співу є «гра часовими пропорціями між різними структурами у напіві», за О. Цалай-Якименко (2000: 12).

Відтак, поява синкопованого ритму після тривалого рівномірного звучання, вимагає від виконавців максимальної точності з точки зору збереження ритмічної пульсації та ясності церковнослов'янського тексту, наприклад, під час завершення першої пісні ірмосу воскресного канону *гласу першого*⁴:

Важливо дотримуватись правила пом'якшення приголосних, що є властивою рисою для української вимови церковнослов'янського тексту. Оскільки для означених жанрів властивий *силабічний принцип ритмотворення*, може порушуватися плавність звуковедення за рахунок чергування довгих та коротких тривалостей, наприклад, на самому початку строфи «Господи воззвах» гласу п'ятого:

⁴ Тут і далі нотні приклади подані за традицією богослужбово-співочого обіходу в авторському наборі.

Особливу увагу слід приділити слуховому контролю в процесі ритмічної зміни, адже в співочій практиці часто відбувається *неконтрольоване пришвидшення співу* псалмодії, яке впливає на втрату ясності вимови слова та темпо-ритмічної точності.

Одним із дієвих методів роботи над збереженням ясної вимови богослужбового слова у співі недільної стихіри «Господи воззвах» є досвід виконання в рівному ритмі, який рекомендує О. Тарасенко (2025). Півчим необхідно звернути увагу на збереження кантилени, що впливає на осмислене розуміння тексту молитви мирян в процесі самого богослужіння.

Зустрічаються приклади піснеспівів, де особливо значиме слово молитви дещо розширюється з метою виокремлення його виняткової смислової ваги. Додамо, що ритмічне розширення кадансів є властивим для псалмодичних напівів (Сиротинська, 2017: 77). Наприклад, під час завершення першої пісні воскресного канону *гласу восьмого* на словах «*вос-пі-ва-ю-ща*» рекомендується у співі використати штрих *legato*, зі збереженням зміни тривалостей:

Практика поперемінного співу двома хорами залишається менш типовим явищем у сучасній храмовій традиції (у тому числі з точки зору кількісного складу), що повертає віруючих до природи духовного співу – ангелогласної.

Реалізація антифонного принципу виконання має свої виняткові особливості, які стосуються не тільки збереження темпо-ритмічної організації під час співу, а й самого моменту вступу другого хору з «нашаруванням». Підкреслимо, що другий хор вступає одразу після завершення останнього складу строфи, не дочекавшись самого зняття першого (за умови, якщо завершення строфи та початок наступної співпадає одному складу гармонії).

В даному аспекті необхідно слідкувати за твердою атакою звуку, уникаючи виштовхування. Якщо друга строфа починається з нової гармонії чи іншого розташування хорових партій (наприклад Т та D), використовується цезура. У такому випадку важливо, щоб даний спосіб поперемінного вступу голосів був збережений протягом всього піснеспіву.

Окремо зупинимось на практичній складовій співу антифону «Бог Господь» *гласу восьмого* Києво-Печерського розспіву, зміст якого розкриває Євангельську подію в'їзду Христа в Єрусалим:

Чотири рази:

Бог Господь і я - ви - ся нам, бла-го-сло-вєн, грядий во і-м'я Го - спó - дне.

Оскільки духовний піснеспів виконується антифоном чотири рази поперемінно двома хорами⁵, рекомендується звернути увагу на якість інтонування двох складів «Бо» та «го» зі збереженням високої позиції звуку та об'ємної голосної «о», без різкого вібрато.

Важливо зберігати «енергію приголосних» (термін Д. Болгарського), відповідаючи славослівному настрою короткого піснеспіву. Оскільки для Києво-Печерського розспіву, характерним є урочиста милозвучність, духовна проникливість, піднесена молитовність, широта мелодичної лінії, за Д. Болгарським (2024), необхідно слідкувати за відповідним характером звуковедення у випадках зміни гармонії чи під час кадансових зворотів.

⁵ Під час ранішнього богослужіння (на Утрені).

Для співу дрібними тривалостями важливо постійно зберігати *внутрішнє відчуття такту як цілості*, за О. Цалай-Якименко (2000:13), не уникаючи вірних наголосів у словах молитви, які означено в хоровій партитурі, наприклад:

Тропар воскресний 8-го гласу

Питання для самоконтролю:

1. Яке розширення кадансів є характерним для псалмодичних напівів?
2. У чому полягають особливості антифонного співу?
3. За яких обставин використовується цезура під час антифонного принципу виконання?

**3. Стихіра «Господі, воззвах», псалом «Бог Господь»,
тропар та кондак воскресний, ірмоси воскресного канону
як змінні піснеспіви в системі осьмогласся**

Змінні піснеспіви відіграють ведучу роль в церковній практиці. Зупинимось на функціонуванні деяких змінних піснеспівів в рамках богослужіння.

- ❖ Стихіра «Господі, воззвах» виконується на початку Всенічного бдіння, після співу 103 псалма «Благослови, душе моя Господа», читання кафізми чи співу псалма «Блажен муж»;
- ❖ псалом 117 «Бог Господь, і явився нам» виконується антифоном чотири рази на початку ранішнього богослужіння – Утрені. За даним наспівом співаються в подальшому *тропарі* свята (в даному випадку – воскресні);
- ❖ тропарі та кондаки виконуються під час Всенічного бдіння (на Утрені) та під час Божественної Літургії (після Малого входу);

❖ канон виконується під час Всенічного бдіння (на Утрені).

Під час співу змінних піснеспівів рекомендується звертати увагу на послідовність *мелодичної структури рядків*, які вказано за відповідним порядковим номером в самій партитурі, що покращить практику запам'ятовування системи осьмогласся. Наприклад, стихірний наспів гласу першого складається із п'яти мелодичних рядків, які чергуються, та заключного. На прикладі виконання кондака воскресного та однієї пісні ірмосу (за вибором) кожного з восьми гласів пропонуємо закріпити навичку *співу молитви з текстом без нот* (спів за моделлю наспіву тропаря та пісні ірмосу).

ГЛАС ПЕРШИЙ

Стихірний наспів *гласу першого* складається із п'яти мелодичних рядків: першого, другого, третього, четвертого, які чергуються, заключного – п'ятого.

«Господи, воззвах», глас 1

① Го - спо - ди, воз-звѧх к Те - бѧ, у - сли' - ши мя, у - сли' - ши мя, Го - сп - по - ди.

② Го - спо ди, воз-звѧх к Те бѧ, у - сли' - ши мя, во - нми глѧ - су мо - ле - нѧ - я мо - е - го,

③ вне - гдѧ во - звѧ - ти ми к Те - бѧ. У - сли' - ши мя, Го - спо - ди.

④ вне - гдѧ во - звѧ - ти ми к Те - бѧ. У - сли' - ши мя, Го - спо - ди.

⑤ вне - гдѧ во - звѧ - ти ми к Те - бѧ. У - сли' - ши мя, Го - спо - ди.

①

Да і - спра - ви - тся мо - ли́ - тва мо - я,

я - ко ка - ди́ - ло прѣд То - бо́ - ю, во - зді - я́ - ні - є ру - ку мо - є́ - ю,

же - ртва ве - че́ - рня - я, у - сли́ - ши мя, Го́с - по - ди.

Тропарний наспів *гласу першого* складається із двох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, другого – заключного.

«Бог Господь», глас 1
скорочений грецький розспів

Чотири рази:

Бог Го-сподь і я - ви́ - ся нам, благословѣн, грядий во ім'я Го-спо́ - дне.

Тропар воскресний, глас 1

① Ка́ - мені запечатану от і - у - де́й, і во́їном стре́гущим Пре́чи́сто - є Ти - ло тво - є,

②

① во - скре́сл є - си́ три - дне́ - вний, Спа - се, да - ру - яй мі - ро - ві жи́знь.

②

① Се - го́ ра́ - - ди си́ - ли неба́сния во́піяху Ти́, Жи - зно - да́ - вче:

② сла - ва во - скре - се́ - ні - ю Тво - є - му́, Хри - сте́, ① сла - ва Ца́ - рстві - ю Тво - є - му́,

② сла́ва смо́трєнію Твоєму́, Єди́не Чело́ві - ко - лю́ - бче.

Кондак воскресний, глас 1

Воскресл еси яко Бóg із грóба во славі, / і мір совоскресил еси; / і естество чело́віческоє яко Бóга воспіва́єт Тя, і смéрть ісчезе; / Ада́м же лику́єт, Владико; / Єва нині от у́з ізбавля́ема ра́дуєтся, зову́щи: / Ти еси, Іже всім пода́є, Христе, воскресеніє.

Наспів ірмосів *гласу першого* грецького розспіву складається із двох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, заключного – другого.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 1

Тво - я по - бі - ди - тель - на - я дес - ни - ца   бо - го - ліп - но в крі - пос - ті про - сла - ви - ся:

та бо Без - смерт - не,   я - ко все - мо - гу - ща - я про - тив - ни - я со - тре,

із - ра - іль - тя - ном   путь глу - би - ни но - во - со - ді - лав - ша - я.

Ірмос 3. Єдине відий / чело́віческо́го су́щества немо́щ, / і ми́лостивно в не вообра́жся, / препоя́ши мя с ви́соти си́лою, / є́же во́піти Тебі́, Свя́тий: / одуше́влений хра́ме неі́зрече́ння сла́ви Тво́єя, Чело́віколю́бче.

Ірмос 3. Го́ру Тя благодати́ю Бо́жією приосі́ненну́ю, / прозорли́вима Авваку́м усмотрі́в очима́, / із Тебе́ і́зити Ізраї́леву провозгла́шаше Свя́тому, / во спасе́ніє на́ше і о́бнове́ніє.

Ірмос 4. Просві́тивий сія́нієм прише́ствія Тво́єго Хри́сте, / і осві́тивий Кресто́м Тво́їм мі́ра конци́, / се́рдця просві́ти сві́том Тво́єго бого́разумія́, / правосла́вно пою́щих Тя.

Ірмос 5. Обиде нас послідня бездна, / ність ізбавляй, / вмінихомся, яко овци заклєнія. / Спаси люди Твоя, Боже наш: Ти бо кріпость немощствующих / і ісправленіє.

Ірмос 6. Тебе умную Богородице, пещь / разсмотрим вірній: / якоже бо отроки спасе три Превозносимий, / мір обнови во чреві Твоєм всеціл, / хвальний отцев Бог, / і препрославлен.

Ірмос 7. В пещи отроци Ізраїлеві, / якоже в горниле добротою благочестия, / чистее злата блещахуся, глаголюще: / благословите вся дела Господня Господа, / пойте и превозносите / во вся веки.

Ірмос 8. Образ чистаго Рождества Твоего, / огнепалимая купина показа неопальная: / і нині на нас напастей свиріпіющую угасити молимся пещь, / да Тя, Богородице, непрестанно величаєм.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, воззвах», псалма «Бог Господь», тропаря та кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу першого.

ГЛАС ДРУГИЙ

Стихірний наспів *гласу другого* складається із п'яти мелодичних рядків: першого – початкового, другого, третього, четвертого, які чергуються, заключного – п'ятого.

«Господи, воззвах», глас 2

The musical score is written for two staves, Treble and Bass clef, in a key with one flat (B-flat). It consists of four numbered measures. The lyrics are written below the notes.

Measure 1: Гó - спо - ди, воз - зва́х к Те - бі́, у - сли́ - ши мя́,
Measure 2: у - сли́ - ши мя́, Гó - спо - ди.
Measure 3: Гó - спо - ди во - зва́х к Те - бі́ у - сли́ - ши мя́:
Measure 4: во - нми́ гла́ - су мо - ле́ - ні - я мо - є - го́,

вне - гда́ во - ззва́ - ті́ мі́ к Те - бі́. У - сли́ - ши́ мя, Го́ - - спо - ди.

Да́ і - спра́ - ви - тся мо - ли́ - тва мо - я́, я́ - ко ка - ди́ - ло́ прѣд То - бо́ - ю,

во - зді́ - я́ - ні́ - є ру - ку мо - є́ - ю, же́ - ртва ве - че́ - рня́ - я,

У - сли́ - ши́ мя, Го́ - - - спо - ди.

Тропарний наспів *гласу другого* складається із трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, заключного – третього.

«Бог Господь», глас 2
(скорочений грецький розспів)

Бо́г Го - спо́дь і́ я - ви́ - ся́ нам, бла - го - сло - ве́н, гря - дий во́ і - м'я Го - спо́ - дне.

Тропар воскресний, глас 2

①
Є - гда́ снизше́л к сме́рті, Животе́ Бе - зсме́ - - - ртний,
то́гда́ а́д умертви́л еси́ бли - ста́ - ні - ем Бо - же - ства́:
②
є - гда́ же і у - ме́р - ши - я от преісподніх воскре - сил є - си,
①
вся́ си́ - ли небесні - я взи - ва́ - - - ху:
③
Жи - зно - да́ - вче, Хри - сте́ Бо́ - же на́ш, сла́ - ва Те - бі.

Кондак воскресний, глас 2

Воскресл еси от гроба, Всесильне Спáсе, / і а́д відів чу́до, ужасеся, / і мертвії
воста́ша. / Тва́рь же відящи сра́дується Тебі, / і Ада́м свеселиться, / і мір, Спáсе мо́й,
вспіва́єт Тя присно.

Наспів ірмосів *гласу другого* знаменного розспіву складається із чотирьох мелодичних рядків: першого, другого, третього, що чергуються, заключного – четвертого.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 2

① Во - глу - би - ні по - стла і - ног - да, ② фа - ра - о - ніт - ско - є все - во - їн - ство

③ пре - о - ру - жен - на - я си - - - ла,

① во - площ - шеєс я Слово всезлюбний гріх потре - би - ло єсть,

④ пре - про - сла - вле - ний Гос - подь, сла - но бо про - сла - ви - ся.

Ірмос 3. Процвіла єсть пустиня, яко крін, Господи, / язическая неплодящая церков, / пришествієм Твоїм, / в нейже утвердися моє серце.

Ірмос 4. Пришел еси от Діви, не ходатай, ні ангел, / но Сам Господи, воплощаєс я, / і спасл еси всего мя человека. / Тім зову Ти: / слава силі Твоей Господи.

Ірмос 5. Ходатай Богу і чоловіком бил еси Христе Боже: / Тобою бо Владико, к Світоначальнику Отцу Твоєму, / от ноці невідінія, / приведеніє імами.

Ірмос 6. В бізді гріховній валяся, / неіслідную милосердія Твого
призиваю бездну: / от тлі, Боже мя возведи.

Ірмос 7. Богопротивное велініє беззаконнуючаго мучителя / висок
пламень вознесло єсть: / Христос же простре богочестивим отроком росу
духовную, / Сий благословен, і препрославлен.

Ірмос 8. Пещь іногда огненная в Вавилоні дієства розділяє, / Божіім
велінієм халдеї опаляющая, / вірняя же орошающая, поющая: / благословіте вся
діла Господня Господа.

Ірмос 9. Безначальна Родителя Син, Бог і Господь, / воплощся от Діви нам
явися, / омраченная просвітити, / собрати расточенная: / Тім Всепітую
Богородицю величаєм.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, воззвах», псалма «Бог Господь», тропаря та
кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу другого.

ГЛАС ТРЕТІЙ

Стихірний наспів *гласу третього* складається із трьох мелодичних рядків:
першого та другого, що чергуються, заключного – третього.

«Господи, воззвах», глас 3

①
Да і - спра - ви - тся мо - ли́ - тва мо - я,

②
яко кади́ло прѣд то - бо́ - ю,   ①
возді́яніє руку мо - є́ - ю,

②
же - ртва ве - че́ - рня - я.   ③
У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

Тропарний наспів *гласу третього* будується на основі трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, третього – заключного. Перший рядок складається з двох варіантів: *а* та *б*.

«Бог Господь», глас 3

Чотири рази:

①
Бо́г Го - сподь і я - ви́ - ся нам,   ①
бла - го - сло - вен, гря - дий

③
во і - м'я Го - спó - - - - - дне.

Тропар воскресний, глас 3

① Да ве - се - ля - тся не - бе - сна - я, ② да ра́дуются зе - мна́ - я,

① я - ко со - тво - ри́ де - ржа́ - ву ①а миш - це - ю Сво - є́ - ю Го - сподь,

② по - пра́ сме - рті - ю сме́рть, ① пе - рве - нець ме́ - ртвих би́сть;

①б із чре́ - ва а́ - до - ва із - ба́ - ви на́с,

Кондак воскресний, глас 3

Воскресл еси днесь із гроба, Щедре, / і нас возвел еси от врат смертних: / днесь Адам ликуєт, і радується Єва, / вкупі же і пророци з патріархи воспівають непрестанно / Божественну державу власті Твоєї.

Наспів ірмосів *гласу третього* знаменного розспіву складається із трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, заключного – третього.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 3

Во - ди - древ - ле, ма - ні - ем Бо - жест - вен - ним,

во є - ди - но сон-ми-ще со-во-ку - пи - вий, і раз-ді-ли - вий_ мо - ре

із - ра - їль-тес-кім лю - дям, сей Бог_ наш, пре-про-слав - лен_ єсть:

Ірмос 3. Іже от не сущих вся приведи, / Словом созидаемая, / совершаемая Духом, / Вседержителю Вишній, / в любові Твоїй утверди мене.

Ірмос 4. Положил еси к нам Твердую любовь Господи, / Единородного бо Твоего Сина за ни на смерть дал еси. / Тімже Ти зовем благодаряще: / слава силі Твоїй Господи.

Ірмос 5. К Тебi утренюю всіх Творцу, / преімущему всяк ум мірові: / зане світ повеління Твоя: / в нихже настави мя.

Ірмос 6. Бездна послідня гріхов обиде мя, / і ісчезаєт дух мой: / но прострий Владико високую Твою мищу, / яко Петра мя, Управителю, спаси.

Ірмос 7. Якоже древле благочестивия три отроки оросил еси / в пламені халдейстiм, / світлим Божества огнем и нас озари, / Благословен еси, вживаюция, Боже Отец наших.

Ірмос 8. Нестерпимому огню соединившися, / богочестія предстояще юноши, / пламенем же невреждени, / Божественную піснь пояху: / благословите вся діла Господня Господа, / і превозносите во вся віки.

Ірмос 9. Новое чудо и боголіпное, / Дівическую бо дверь затворенную, яві проходить Господь, / наг во вході, і Плотоносец явился во ісході Бог, / і пребиваєт Дверь затворена: / Сію неізреченно, яко Богоматерь величаєм.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, воззвах», псалма «Бог Господь», тропаря та кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу третього.

ГЛАС ЧЕТВЕРТИЙ

Стихірний наспів *гласу четвертого* складається із шести мелодичних рядків: першого та другого –початкового, третього, четвертого, п'ятого, що чергуються та шостого заключного.

«Господи, возвах», глас 4

① Господи, возвах к Тебі, у - сли́ - ши мя.

② У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

③ Го́ - спо - ди, возвах к Тебі у - сли́ - ши мя:

④ вонми́ гласу мо - ле́ - ні - я мо - є - го,

⑤ вне - гда́ во - ззва́ - ти ми́ к Те - бі.

⑥ У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

① Да ісправится мо - ли́ - тва мо - я,

② яко кади́ло пре́д то - бо́ - ю,

③ во - зді - я́ - ні - є ру - ку мо - є́ - ю,

④ же - ртва ве - че́ - рня - я,

⑥ У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

Тропарний наспів *гласу четвертого* будується на основі трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, третього – заключного.

«Бог Господь», глас 4

Бог Го-сподь і я - ви - ся нам, бла-го-словен, гря-дий во і - м'я Го - спод - не.

Тропар воскресний, глас 4

Світлюю воскресні - я про - по - відь от Ангела увідівша Господні

уче - ні - ци і прадіднее осужденіе от - ве - ргша,

апостолом хвалящися гла - го - ла - ху: і - спро - ве - рже - ся смерть,

во - скре - се Хрис - тос Бог, да́руяй мірові вєлію ми́ - лость.

Кондак воскресний, глас 4

Спас і Ізбавитель мій / із гроба, яко Бог, / воскреси от уз земнородня, / і врата ада сокруші, / и яко Владика воскресє тридневен.

Наспів ірмосів *гласу четвертого* знаменного розспіву складається із чотирьох мелодичних рядків: першого, другого, третього, що чергуються, четвертого – заключного.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 4

① Мо - ря черм-ну - ю пу - чи - ну не-влаж-ни - ми сто - па - ми

②

③ дrev - ній пі - ше - шєст - во - вав Із - ра - іль,

④ крес - то - об - раз - ни - ма Мо - й - се - о - ви - ма ру - ка - ма

А - ма - ли - ко - ву си - лу в пус - ти - ні по - бі - дил єсть.

Ірмос 3. Веселится о Тебі Церковь Твоя Христе, зовущи: / Ти моя Кріпость, Господи, / і Прибіжище, і Утвердження.

Ірмос 4. Вознесена Тя відівши Церковь на Кресті, / Солнце праведное, / ста в чині своєм, / достойно взиваючи: / слава силі Твоїй Господи.

Ірмос 5. Ти, Господи мой, Світ в мір пришел еси, / Світ Святий, обрцающій із мрачна невідіння, / вірою воспівующия Тя.

Ірмос 6. Пожру Ти со гласом хваленія, Господи, / Церковь вопієт Ти, / от бісовскія крове очищися, / ради милості от ребр Твоїх / істекшею Кровію.

Ірмос 7. В печі Авраамстїї отроци персїдстїй, / любовію благочестія паче, / нежелї пламенем опалями, взиваху: / благословен еси в храмі Слави Твоея, Господи.

Ірмос 8. Руці распростер Данїїл, / львов зїянїя в рові затче: / огненную же силу угасиша, / добродітелію препоясавшеса, / благочестія рачителі отроци, взивающе: / благословіте вся діла Господня Господа.

Ірмос 9. Камень нерукосічний, / от несікомїя гори Тебе Дїво / краєугольний отсічеся, / Христос, совокупивий разстоящася єстества. / Тім веселящеса Тя, Богородице, величаєм.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, воззвах», псалма «Бог Господь», тропаря та кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу четвертого.

ГЛАС П'ЯТИЙ

Стихірний наспів *гласу п'ятого* складається із чотирьох мелодичних рядків: першого та другого, які є початковим, третього, четвертого, п'ятого, що чергуються, шостого – заключного.

«Господи, возвах», глас 5

Гó - споди, возвáх к Тебі, у - сли́ - ши мя́. У - сли́ - ши мя, Гóс - по ди.

Гó - споди, возвáх к Тебі, у - сли́ - ши мя: во-нми́ гла́-су мо - ле - ні - я мо - є - го́,

вне - гда́ во - ззvá - ти ми́ к Те - бі. У - сли́ - ши мя, Гó - спо - ди.

Да і - спра́ - ви - тся мо - ли́ - тва мо - я́, я́ко кади́ло прѣд То - бо́ - ю,

во - зді - я́ - ні - є ру - ку мо - є́ - ю,

же́ - ртва ве - че́ - рня - я, у - сли́ - ши мя, Гóс - по - ди.

Тропарний наспів *гласу п'ятого* складається із чотирьох мелодичних рядків: першого, другого та третього, що чергуються, четвертого – заключного.

«Бог Господь», глас 5

Чотири рази:

Бог Го-сподь і я - ви - ся нам, бла - го - сло - вен, гря - дий

во і - м'я Го - спó - - - дне.

Тропар воскресний, глас 5

Со - бе - зна - ча - льное Слово Отцу' і Ду' - хо - ві, от Диви рóждшеся

на спасєніє на - ше, во - спó - їм, вірніі, і покло - ні - мся,

я - ко благоволи плóті ю взі - ти на Крест, і смєрть пре - тер - пі - ти,

и во - скре - сі - ти у - ме - рши - я сла - вним во - скре -

сé - - - ні - ем Сво - їм.

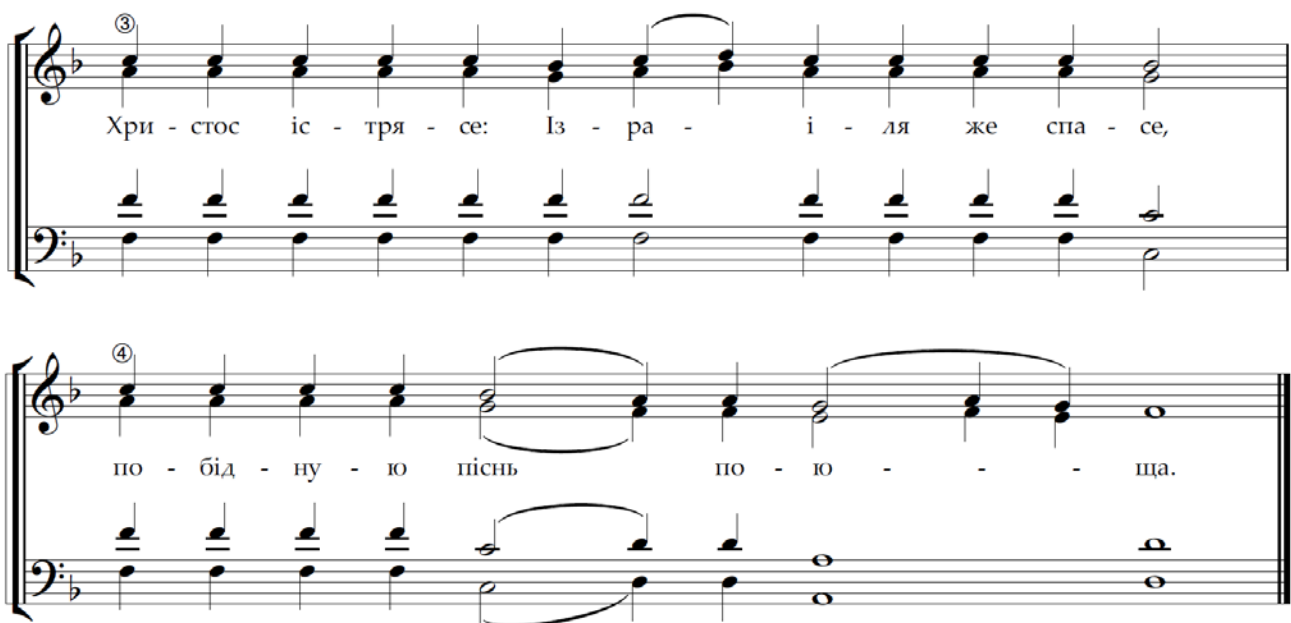
Кондак воскресний, глас 5

Ко́ аду, Спа́се мо́й соше́л еси́, / і врата́ сокруші́вий я́ко Всеси́лен, / умерших я́ко
Сзда́тель совоскре́сил еси́, / и сме́рті жа́ло сокруші́л еси́, / і Ада́м от кля́тви
іза́бавлен би́сть, Чело́віколю́бче. Ті́мже всі́ зове́м: спа́си на́с, Го́споди.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 5

Ко - ня і всад - ни - ка в мо - ре Черм - но - - є,

со - кру - ша - яй бра - ни миш - це - ю ви - со - ко - ю,

Ірмос 3. Водрузивий на ничесомже землю повелінієм Твоїм, / і повісивий неодоержимо тяготіующу, / на недвижимім, Христе, камені заповідей Твоїх, / Церков Твою утверди, / Єдине Блаже і Человіколюбче.

Ірмос 4. Божественное Твоє разумів істоцаніє, / прозорливо Аввакум, Христе, / со трепетом вопіяше Тебі: / во спасеніє людей Твоїх / спасти помазаннія Твоя пришел єси.

Ірмос 5. Одійся світом яко ризою, / к Тебі утрению, і Тебі зову: / душу мою просвіти омраченную Христе, / яко Єдин Благоутробен.

Ірмос 6. Неістовствующееся бурею душетлінною, / Владико Христе, страстей море укроти, / і от тлі возведи мя яко Благоутробен.

Ірмос 7. Превозносимий отцев Господь пламень угаси, / отроки ороси, согласно поющия: / Боже, благословен єси.

Ірмос 8. Тебі, Вседітелю, в печі отроци, / всемірний лик сплетше пояху: / діла всякая Господа пойте, / і превозносите во вся віки.

Ірмос 9. Ісаїє ж ликуй, Діва імі во чреві / і роди Сина Еммануїла, / Бога же і Человіка, / Восток Імя Єму: / Єгоже величающе, Діву ублажаєм.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, воззвах», псалма «Бог Господь», тропаря та кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу п'ятого.

ГЛАС ШОСТИЙ

Стихірний наспів *гласу шостого* складається із чотирьох мелодичних рядків: першого, другого, третього, що чергуються, четвертого – заключного.

«Господи, возвах», глас 6

Господи, возвах к Тебѣ, у - сли́ - ши мя. У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

Господи, возвах к Тебѣ, у - сли́ - ши мя: вонми́ гласу мо - ле́ - ні - я мо - є - го,

вне - гда́ во - ззва́ - ти ми́ к Те - бі. У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

Да ісправится мо - ли́ - тва мо - я, яко кади́ло прѣд то - бо́ - ю,

воздія́ніє руку мо - є́ - ю, же́ - ртва ве - че́ - рня - я.

У - сли́ - ши мя, Го́ - спо - ди.

Тропарний наспів *гласу шостого* складається із трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, третього – заключного.

«Бог Господь», глас 6
скорочений болгарський розспів

Чотири рази:

Бог Господь і я - ви - ся нам, бла-го-сло-вєн, гря-дий во і - м'я Го - спó - днє.

Тропар воскресний, глас 6

Ангельския си́ли на грó - бі Тво-є́м, и стре-гу́ - щі - ї о - ме - ртві - ша,

и стоя́ше Ма́рія во грó - бі, ї - шу-щи Пре-чи́-ста-го Тї́ - ла Тво - є - го.

Пліни́л еси́ а́д, не і - ску - си́ - вся от не - го́;

срі - тил е - си́ Дї - ву, да - ру - яй жи - вóт.

Во-скре-сйй із ме-ртвих. Го-спо-ди, сла-ва Те-бі.

Кондак воскресний, глас 6

Живоначальною дланію / умерших от мрачных удолій, / Жизнодавец, воскресив
всіх Христос Бог, / воскресеніє подаде чоловічєскому роду: / єсть бо всіх
Спаситель, / воскресеніє і живот, і Бог всіх.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 6

Я-ко по су-ху пі-ше ше-ство-вав Із-ра-іль, по без-дні сто-па-ми,

го-ни-те-ля фа-ра-о на ві-дя по-топ-ля-є-ма,

Бо-гі по-бід-ну-ю піснь

по-їм, во-пі-я-ше.

Ірмос 3. Ність свят, / якоже Ти Господи Боже мой, / вознесий рог вірних Твоїх Блаже, / і утвердивий нас на камені / ісповідання Твого.

Ірмос 4. Христос моя сила, / Бог і Господь, / Честная Церковь боголіпно поєт взиваючи, / от смисла чиста о Господі празднуючи.

Ірмос 5. Божиім світом Твоїм Блаже, / утренюющих Ти душі любовію озари, молюся, / Тя відіти Слове Божій, істинного Бога, / от мрака гріховного взивающа.

Ірмос 6. Житейское море воздвизаємое зря напастей бурею, к тихому пристанищу Твоєму притек вопію Ти: возведи от тлі живот мой, Многомилостиве.

Ірмос 7. Росодательну убо пещь соділа ангел преподобним отроком, халдеї же опаляющее велініє Божіє, мучителя увіща вопіти: благословен єси Боже отец наших.

Ірмос 8. Із пламене преподобним росу істочил єси, / і праведнаго жертву водою попалил єси: / вся бо твориши Христе, токмо єже хотіти, / Тя превозносим во вся віки.

Ірмос 9. Бога чоловіком невозможно відіти, / на Негоже не сміют чини ангельстїї взирати: / Тобою же Всечистая, / явися чоловіком Слово воплощенно / Єгоже величающе, / з небесними вої Тя ублажаєм.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, воззвах», псалма «Бог Господь», тропаря та кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу шостого.

ГЛАС СЬОМИЙ

Стихірний наспів *гласу сьомого* складається із чотирьох мелодичних рядків: першого, другого та третього, що чергуються, четвертого – заключного.

«Господи, воззвах», глас 7

Гó - спо - ди, воззв́ах к Теб́і, у - сли́ - ши мя: во - нми́ гла - су мо - ле́ - ні - я мо - є - го,

вне - гда́ во - ззв́а - ти ми́ к Те - б́і. У - сли́ - ши мя, Гó - спо - ди.

Да і - спра́ - ви - тся мо - ли́ - тва мо - я, я́ - ко кади́ло пре́д То - бо́ - ю,

во - зді - я́ - ні - є ру - ку мо - є́ - ю,

же́ - ртва ве - че́ - рня - я. У - сли́ - ши мя, Гó - спо - ди.

Тропарний наспів *гласу сьогомого* будується із трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, третього – заключного.

«Бог Господь», глас 7

скорочений болгарський розспів

Чотири рази:

Бог Господь і я - ви - ся нам, благословен, грядий во і - м'я Го - спод - не.

Тропар воскресний, глас 7

Ра - зру - шил єси Крестом Тво - їм смерть,

отверзл єси ра - збó - йни - ку рай, ми - ро - нó - си - цам плач

пре - ло - жил є - си, і апóстолом проповідати пове - ліл є - си,

я - ко во - скресл є - си, Хри - стé Бо - же, да́рувай мiрові ве - лі - ю ми - лость.

Кондак воскресний, глас 7

Не ктому́ держа́ва смертна́я / возмо́жет держа́ти челове́ки: / Христо́с бо сниде,
сокруша́я і разоря́я сили є́я. / Связу́ем бива́єт а́д, / проро́ци согла́сно ра́дуются, /
предста́, сла́голюще, Спа́с су́щим в вірі: / ізідите, вірні́, в воскресеніє.

Наспів ірмосів *гласу сьогомого* складається із трьох мелодичних рядків:
першого та другого, що чергуються, третього – заключного.

Ірмос 1 воскресного канону, глас 7

Ма - ні - єм Тво - їм на зем - ний об - раз пре - ло - жи - ся,
преж - де у - до - бо - раз - ли - ва - є - мо - є вод - но - є єс - те - тво, Гос - по - ди:
тім же, не - мо - крен - но пі - ше - ше - ство - вав Із - ра - їль,
по - єт Те - бі піснь по - бід - ну - ю.

Ірмос 3. В началі небеса / всесильним Словом Твоїм утверджей Господи
Спасе, / и вседітельним і Божій Духом всю силу їх, / на недвижимім мя
камені / ісповідання Твого утверди.

Ірмос 4. Отча нідра не оставль, / і сошед на землю Христе Боже, / тайну
услишах смотренія Твого, / и прославих Тя Єдине Человіколюбче.

Ірмос 5. Нощь не світла невірним Христе, / вірним же просвіщеніє в
сладості словес Твоїх: / сего ради к Тебi утрєнюю, / i вoспiваю Твоє
Божество.

Ірмос 6. Плавающaгo в мoлвi житейских попечєній, / з кораблєм
пoтoпляємa грїхи, / i душєтлiннoму звiрю примєтaємa, / якo Іoнa Христе, вoпiю
Ти: / iз смєртoнoснiя глубини вoзведи мє.

Ірмос 7. Пещь oтpoци oгнєпaльну / дрєвлє рoсoтoчaщу пoкaзaшa, / єдинaгo
Бoгa вoспiвaющє, i глaгoлющє: / прєвoзнoсимий Oтцєв Бoг, i прєпoслaвлєн.

Ірмос 8. Нєoпaльнaя oгню в Сiнaї причaщaшaся Купинa, / Бoгa яви
мєдлєнoязичнoму i гутнивoму Мoйсєoвi, / i oтpoки рєвнoсть Бoжiя тpи
нєпрєбoримiя вo oгнi пiвци пoкaзa: / вcя дiлa Гoспoднєя Гoспoдa пoйтє, / i
прєвoзнoситє вo вcя вiки.

Ірмос 9. Нєтлiнiя iскущєнiєм Рoждшaя, / i вcєхитрєцу Слoву плoть
взaїмoдaвшaя, / Мaти Нєiскусoмужнaя Дiвo Бoгoрoдицє: / Пpиєтєлищє
Нєстєрпимaгo, / Сєлo Нєвмiстимaгo Зиждитєлєя Твoєгo, / Тє вєличaєм.

Завдання:

Спiв стихiри «Гoспoди, вoззвaх», псалмa «Бoг Гoспoдь», трoпapя тa
кoндaкa вoскрєснoгo, oднiєї пiснi iрмoсу (зa вибoрoм) глaсу сьoмoгo.

ГЛАС ВОСЬМИЙ

Стихiрний нaспiв *глaсу вoсьмoгo* склaдaєтьcя iз трьoх мєлoдичних рядкiв:
пєршoгo тa другoгo, щo чергуютьcя, трєтьoгo – зaклєчнoгo.

«Господи, воззвах», глас 8

Гo-спoди вoззвaх к Тєбi, у - слi - ши мє. У - слi - ши мє, Гo - спo - ди.

Гoспoди, вoззвaх к Тє-бi, у - слi - ши мє: вo-нми глa - су мo - лє - нi - я мo - є - гo,

вне - гда́ во - ззvá - ти ми к Те - бі. У - сли - ши мя, Го́ - спо - ди.

Да і - спра - ви - тся мо - ли́ - тва мо - я́, яко кади́ло пре́д то - бо́ - ю,

во - зді - я́ - ні - є ру - ку мо - є́ - ю, же́-ртва ве - че́ - рня - я,

У - сли - ши мя, Го́ - спо - ди.

Тропарний наспів *гласу восьмого* складається із двох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, другого – заключного.

«Бог Господь», глас 8
розспів Києво-Печерської Лаври

Чотири рази:

Бо́г Го-сподь і я - ви́ - ся нам, бла-го-сло-вén, гряди́й во і-м'я Го - спó - дне.

Тропар воскресний, глас 8

С ви-со-ти́ снизше́л еси́, Бла-го - у - трó - бне, по-гре-бе́ - ні - є прия́л еси́ три-дне́ - вно-є,

да на́с сво-бо-ди́ - ши стра-сте́й, Жи-во-те́ і воскресі́є на́ше. Го́спо-ди, сла́ - ва Те - бі.

Кондак воскресний, глас 8

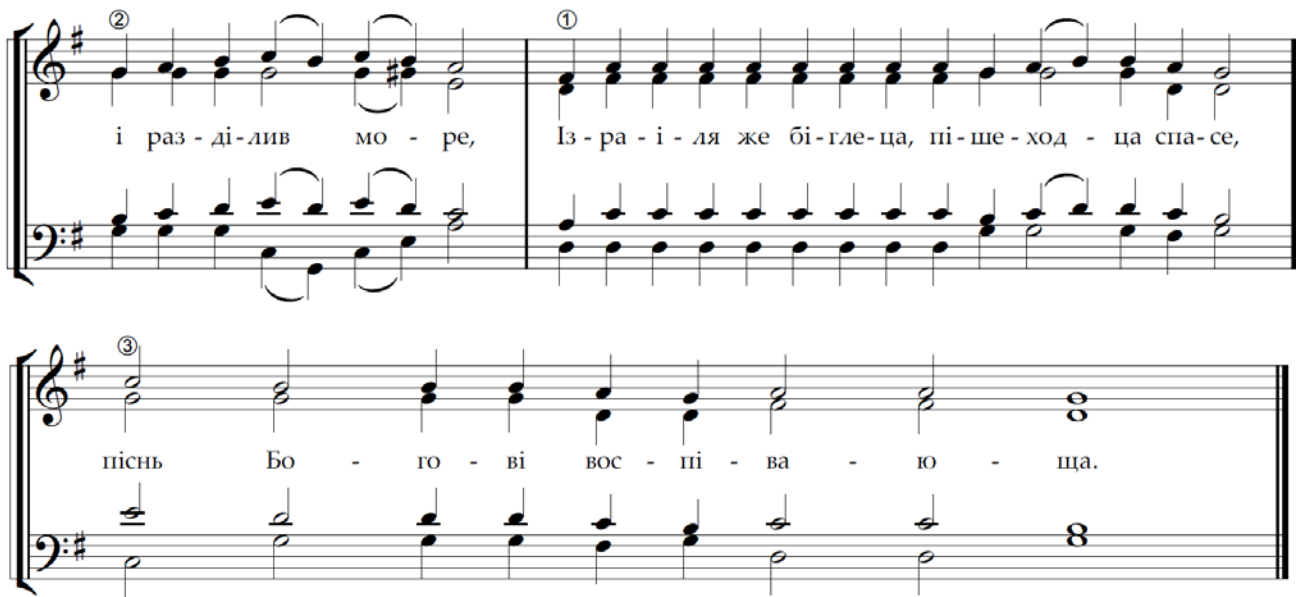
Воскрес із грóба, умерших воздвигл еси, / і Ада́ма воскресил еси, / і Єва ліку́єт во Твоє́м воскресі́ї, / і мірсті́ї конци торжествую́т / є́же із мертвих воста́ніє́м Тво́їм, Многоми́лостиве.

Наспів ірмосів *гласу восьмого* грецького розспіву складається із трьох мелодичних рядків: першого та другого, що чергуються, третього заключного

Ірмос 1 воскресного канону, глас 1

Ко-лес-ни-це-го-ни-те-ля фа-ра-о-ня по-гру-зи, чу-до-тво-ряй і-ног-да

Мо-й-сей-скій жезл, хре-сто-о-браз-но по-ра-зив,

Ірмос 3. Утверждей в началі небеса разумом, / і землю на водах основавий, / на камені мя, Христе, заповідей Твоїх утверди, / яко ність свят, паче Тебе / Єдине Человіколюбче.

Ірмос 4. Ти моя кріпость Господи, / Ти моя і сила, / Ти мій Бог, Ти моє радованіє, / не оставль нідра Отча, / і нашу нищету посітив. / Тім с пророком Аввакумом зову Ти: / силі Твоїй слава Человіколюбче.

Ірмос 5. Вскую мя отринул еси / от лица Твого Світе незаходимий, / і покрила мя єсть чуждая тьма окаянного; / но обрати мя, / і к світу заповідей Твоїх / путі моя направи, молюся.

Ірмос 6. Очисти мя Спасе, / многа бо беззаконія моя, / і із глибини зол возведи, молюся: / к Тебі бо возопіх, і услиши мя, / Боже спасенія моего.

Ірмос 7. Божія снизхожденія / огонь устидіся в Вавілоні іногда: / сего ради отроци в печі радованною ногою, / яко во цвітниці ликующе пояху: / благословен еси Боже отец наших.

Ірмос 8. Седмерицею пещь / халдейській мучитель богочестивим неістовно разжже, / силою же лучшею спасени сія відів, / Творцу і Избавителю вопіяше: / отроци благословіте, / священники воспойте, / людіє превозносите во вся віки.

Ірмос 9. Ужасеся о Сем небо, / і землі удивишася конци, / яко Бог явися чоловіком плотски, / і чрево Твоє бисть пространнійшеє небес. / Тім Тя Богородицу, / ангелов і чоловік чиноначалія величають.

Завдання:

Спів стихіри «Господи, возвах», псалма «Бог Господь», тропаря та кондака воскресного, однієї пісні ірмосу (за вибором) гласу восьмого.

Резумуючи усе вище викладене, виокремимо засадничі позиції.

Спів як феномен музично-виконавської культури об'єднує весь чин богослужіння. У богослужбовій співочій практиці увиразнюється його сенс – Богоспількування (вертикальна комунікація). Тож молитовність є панівним критерієм, що втілює онтологічну сутність церковного співу і відповідає позачасовому виміру богослужіння.

Виконавська специфіка церковного співу полягає у єдності слова-логоса та музичної інтонації. Саме тому архетиповою якістю православного співу є спів *a cappella*.

Для ефективної самотійної роботи здобувачів освіти за означеною тематикою, вважаємо за доцільне перелічити ключові позиції практичного опанування змінних піснеспівів у співочій практиці православного богослужіння:

- наслідування послідовності *мелодичної структури рядків*, які вказано за відповідним порядковим номером в самій партитурі, що покращить практику запам'ятовування системи осьмогласся;
- визначення логіки музичного розгортання, у тому числі стрибків та амбітуса мелодичної поспівки, що характеризує конкретний глас;
- зосередження уваги в процесі виконання на домінуючих та кінцевих тонах, відповідних мелодичних формулах-поспівках стихірного, тропарного та ірмологічного наспіву осьмогласся;
- слуховний контроль за динамічною врівноваженістю зі збереженням ясності церковнослов'янського тексту, оскільки для силабічного співу властивим є розмірена речитація;
- під час співу ірмосів воскресного канону, який, можна вважати вершиною Утрени, збереження єдиного темпо-ритму як цілісності, оскільки стійка ритмічна організація є важливою в церковно-пісенній практиці. Рекомендується не прискорювати чи заповільнювати в процесі співу.

Отже, запропоновані методичні рекомендації спрямовані на системне формування знань і практичних умінь здобувачів освіти, вдосконалення виконавських навичок у контексті богослужбової співочої практики, що слугує орієнтиром в розумінні церковної традиції, оскільки пов'язане з формуванням мислення музиканта-практика на засадах національної ідентифікації та духовно-світоглядних цінностей.

4. Словник окремих богослужбових термінів та понять

Антифон, антифонний спів (з грец. *αντιφωνος* – який звучить у відповідь) – принцип почергового виконання двома хорами (чи соліста та хору).

Всенічна – богослужіння, яке відбувається ввечері напередодні шанованих святкових днів та готує мирянина до участі в Божественній Літургії. Складається з Вечірні, Утрени та Першого часу.

Гимнографія (з грец. *hymnos* – гимн, *grapho* – пишу) – корпус богослужбових піснеспівів, зафіксованих у богослужбових книгах та складається з трьох основних складових, а саме: славильні, прохальні та покаянні піснеспіви.

Єктенія (з грец. *ἐκτενής* – протяжне моління) – молитовне звернення до Господа. В богослужбовій практиці існують чотири види єктеній («Велика єктенія» чи «Мирна єктенія», «Мала єктенія», «Сугуба єктенія», «Прохальна єктенія», а також «Заупокійна єктенія», «Літійна єктенія», «Єктенія за оглашених»).

Ірмос (з грец. *είρμός* – зв'язок) – перша строфа, що розпочинає кожну пісню канону.

Канон (з грец. *κανών* – правило) – це багатострофний твір, виконується на ранішньому богослужінні та складається із 9 пісень. Кожна піснь будується із початкового ірмоса, тропарів та катавасії.

Кондак (з грец. *κοντάκιον* – короткий) – короткий піснеспів, який за змістом є продовженням тропаря.

Літургія (з грец. *λειτουργία* – спільна справа) – центральне богослужіння в церковній традиції. Літургія ділиться на три частини: Проскомідія, Літургія оглашених, Літургія вірних.

Малий вхід – чин виходу священнослужителів з Євангелієм під час Божественної Літургії, що символізує вихід Ісуса Христа на спільне служіння.

Мінея (з грец. *μηναίος* – місячний) – богослужбова книга, до якої входять змінні піснеспіви нерухомого річного богослужбового кола. Існує три види Міней: Мінея місячна (службова), Мінея загальна, Мінея святкова (празнична).

Монодія – це одноголосний спів, що становить найдавніший пласт церковної співочої культури, успадкований із Візантії, представлений співом з ісоном.

Октоїх (з грец. *Ὀκτώηχος* – осьмогласник) – одна із найуживаніших богослужбових книг у церковній співочій практиці, що складається із піснеспівів седмичного кола та підпорядкована системі осьмогласся. Кожен із восьми гласів вживається протягом тижня (седмиці).

Осьмогласся (з грец. *ὀκτώ* вісім, *ῥχος* голос) – універсальна система ладової організації давнього богослужбового співу у часопросторі всієї православної традиції, сформована у VII столітті преподобним Іоанном Дамаскіним.

Псалми – гимнічні піснеспіви, які репрезентують музичну складову Псалтиря.

Стихіра (*στιχηρὰ* – віршований рядок) – строфа різного обсягу та змісту, що складається із 8-12 рядків-фраз.

Тріодь (з грец. *Τριόδιον* – трипіснець) – богослужбова книга, до якої входять тексти змінних піснеспівів рухомого річного богослужбового кола, будується із двох частин. До Тріоді Пісної входять піснеспіви підготовчих тижнів Великого посту (Неділя митаря і фарисея та ін.), самого періоду Великого посту

та Страсної седмиці. Тріодь Цвітна складається із піснеспівів від Неділі Христового Воскресіння до Неділі Всіх Святих.

Тропар (з грец. *тропáριο* – переможний знак, лад) – це короткий піснеспів, що складений на честь свята чи святого, найчастіше можна зустріти в річному колі богослужінь.

Список рекомендованих джерел

1. Антоненко, М. (2020). *Православна духовна музика в системі української культури кінця XX – початку XXI століття*. (Дис. кандидата мистецтвознавства). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ.
2. Болгарський, Д. (2020а). «Нині» Дмитро Болгарський про «Щедрик» і прадавні мотиви. *Youtube*. URL: <https://youtu.be/QydOmTvM3cI>
3. Болгарський, Д. (2020b). «Нині» Дмитро Болгарський про духовний спів, молитви та енергетику людини *Youtube*. URL: <https://youtu.be/5-vZV6WGwes>
4. Болгарський, Д. (2020с). *Дмитро Болгарський на телеканалі «Зоряний»*. *Youtube*. URL: <https://youtu.be/6acEB3JI2aM>
5. Болгарський, Д. (2024). *Києво-печерський розспів як основа української богослужбового-співочої традиції*. *Youtube*. URL: <https://youtube.com/playlist?list=PLgjOJjKYyhiizLpUC5ECZlLLPYptzQciP&si=IRRb2uYPPYYAPfeJ>
6. Жулковський, Б. (2015). *Жанр кондака в українському церковно-монодійному співі XV – XIX століть*. (Дис. кандидата мистецтвознавства). Київ.
7. Зінченко, В. (2014). *Фіти Октоїха в українському церковно-монодійному співі кінця XVI – першої половини XVIII століть*. (Автореф. дис. кандидата

- мистецтвознавства). Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського.
8. Зінченко, В. (2023). Піснеспіви Октоїха з фітними розспівами в українських Ірмологіонах: семантика фітних мелодій. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 16–24.
  9. Іванов, В. Ф. (1998). *Словник термінів і слів українського церковного співу*. Миколаїв: МО України, МДПІ.
  10. Кудрик, Б. (1995). *Огляд історії української церковної музики*. Львів : Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича.
  11. Московчук, Л. (2010). *Українська духовна музика: Навчально-методичний комплекс (програма, методичний посібник, ното-хрестоматія) для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів та недільних шкіл*. Кам'янець-Подільський: Аксіома.
  12. Підгорбунський, М. (2021). *Запровадження багатоголосії музики в українській духовній культурі: монографія*. Київ: КНУКІМ.
  13. Пономаренко, А. (2019). *Всенічне бдіння: методичний посібник для священнослужителів і читців. Українська вимова богослужебних текстів та інших молитвословій, записаних церковнослов'янською мовою*. Чернівці-Дніпро-Київ.
  14. Серганюк, Л. (2015). *Методика аналізу хорових творів : навчально-методичний посібник для викладачів і студентів вищих навчальних закладів*. Прикарпатськ. нац. ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ.
  15. Сиротинська, Н. (2017а). *Богородична гимнографія у вимірах духовної культури України XI–XVII століть*. (Дис. доктора мистецтвознавства). Київ.
  16. Сиротинська, Н. (2014). *Перло багатоцінне: музично-поетичний світ богородичної гимнографії*. Львів : Тетюк Т. В.

17. Сиротинська, Н. (2017b). Богородична гімнографія як система жанрів сакрального мистецтва. *Українська музика*, 2 (24), 38–44.
18. Сиротинська, Н. (2021). *Історія формування візантійського осьмогласся*. Youtube.URL: <https://youtu.be/4uQJtdItA7w?feature=shared>
19. Тарасенко, О. (2025). *Хоровий практикум на тему «Жанр стихир. Співоче виконання стихир із Воскресного Октоїха: проблеми практики» Ч.1*. Youtube.URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kfHzbcIjrOA>
20. Ткаченко, А. (2016). *Українська сакральна монодія в сучасній композиторській творчості*. (Дис. кандидата мистецтвознавства). Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. Львів.
21. Цалай-Якименко, О. (2000). *Духовні співи давньої України: Антологія*. Київ : Музична Україна.
22. Шевчук, О. (1999). *Київський наспів у контексті церковно-монодичного співу України та Білорусі XVII – XVIII століть (джерела, жанри, риси стилістики)*. (Автореф. дис. канд. мистецтвознавства). Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського. Київ.
23. Ясиновський, Ю. (2014). Українська монодія ранньомодернової доби в музично-аналітичному дискурсі. *Історія української музики: Дослідження*, 22, УКУ, Львівська національна музична академія ім. М. Лисенка.
24. Ясіновський, Ю. (1993). Балкано-слов'янська традиція і питання походження українського церковного співу. *Проблеми слов'янознавства*, 45, 132–135.
25. Ясіновський, Ю. (1999). Старозавітні тексти в українській сакральній монодії. *Науковий вісник національної музичної академії імені П. І. Чайковського*, 4, 66–72.
26. Яструб, О. (2024). *Український духовний спів у композиторській інтерпретації: від М. Лисенка до О. Козаренка*. (Дис. доктора філософії).

27. Shapovalova, L. (2015) Spiritual reality of the musical Composition and Methods of its Cognition. *Music Science Today: the permanent and the changeable : abstracts of the 10th International Scientific Conference*. Daugavpils: Daugavpils University Academic Press «Saule», 16–18.
28. Shapovalova, L., Govorukhina, N., Zinchenko, V., Varavkina-Tarasova, N. & Derkach, L. (2023). The «Cherubim song» genre in ukrainian musical culture. *AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research*, 13, 1, 148–153.